SKOLETJENESTEN KOLDING

ARKIV
Kolding Stadsarkiv

ARKIVET I DEN ÅBNE SKOLE

PRAKSISMANUAL

ARKIVET I DEN ÅBNE SKOLE

PRAKSISMANUAL

Redaktion

Lene Wul, Kamma Poulsen-Hansen, Camilla Brask Rasmussen & Liv Grud Vestbjerg

Design

Kamilla Asmussen

Foto

Lene Wul, Kamma Poulsen-Hansen, Camilla Brask Rasmussen & Liv Grud Vestbjerg

Tryk

From Grafisk

Støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal

Kolding Kommune
en del af trekantområdet

ARKIV
Kolding Stadsarkiv

WWW.KOLDINGSTADSARKIV.DK

INDHOLD

INTRODUKTION

Denne praksismanual er til dig, der søger inspiration og gode råd til at arbejde med åben skole. Den indeholder vejledninger til, hvordan man kan opstarte en skoletjeneste eller udvikle nye undervisningsforløb i samarbejde med lærere til en allerede etableret skoletjeneste. Den kan også bruges af skoleledere eller lærere til at få indsigt i, og inspiration til, hvordan den åbne skole kan løfte den daglige undervisning for både lærere og elever.

Erfaringerne, der beskrives i manualen, bygger på de indsigter Skoletjenesten på Kolding Stadsarkiv har gjort sig med projektet "Arkivet i den åbne skole - Et nyt autentisk eksternt læringsmiljø". Formålet med projektet var dels at medvirke til at løfte den faglige kvalitet hos kommunens historielærere gennem praksisnære undervisningsforløb, dels at bidrage til et ændret syn på historiefaget blandt eleverne.

I det følgende vil vi gennemgå vores erfaringer og processer fra opstarten af skoletjenesten til udviklingen af konkrete undervisningsforløb. Har I allerede en veletableret skoletjeneste, kan I blot springe hen til den del, der handler om udvikling af undervisningsforløb gennem samskabelse.

"...Det nye undervisningsforløb blev en rigtig god oplevelse for vores elever, der samtidig med at få datidens "historiestøv" på hænderne - opfattede sig selv, som en aktiv del af Koldings nuværende og fremtidige historie..."

LÆRER PÅ EFTERUDDANNELSESFORLØBET

HVAD ER ÅBEN SKOLE?

Den åbne skole blev indført med folkeskolereformen i 2014. Undervisningsministeriet definerer den åbne skole således:

"Den åbne skole er en skole, som inddrager sin omverden. Det kan være lokalsamfundet, musikskolerne, erhvervslivet, idrætsforeningerne, virksomheder eller bymuseet."

Meningen er, at skolerne skal åbne sig for det omgivende samfund, ved for eksempel at arbejde sammen med lokale aktører. Formålet med disse samarbejder er:

- At eleverne lærer mere
- At eleverne får et større kendskab til samfund og foreningsliv
- At de understøtter elevernes læring og trivsel
- At de giver en variation i skoledagen og differentierer undervisningen

Læringsaktiviteterne i den åbne skole skal tage udgangspunkt i folkeskolens formål og fagenes mål. Samtidig skal samarbejdet mellem skolen og lokalsamfundet styrke den lokale sammenhængskraft og bidrage til, at eleverne stifter bekendtskab med de muligheder som lokalområdet rummer. Samarbejdet med lokalsamfundet er et lovmæssigt krav. Skolerne skal samarbejde med for eksempel virksomheder, kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv.

"...Jeg tænker, det er oplagt fremover at opfordre eleverne til at bruge arkivet, f.eks. i forbindelse med projektarbejde og eksamen..."

LÆRER PÅ EFTERUDDANNELSESFORLØBET

KOLDING
KOMMUNE
CMP

ARKIVERNE I DEN ÅBNE SKOLE

Indførelsen af den åbne skole med folkeskolereformen i 2014 gav landets arkiver og øvrige kulturinstitutioner en unik mulighed for at åbne samlinger, udstillinger og nye læringsrum op for langt flere skolebørn end hidtil. På Kolding Stadsarkiv opdagede vi, at der lå et stort uudnyttet potentiale for at skabe et nyt autentisk læringsmiljø for kommunens skoleelever indenfor arkivets rammer. Her kan eleverne selv arbejde med det originale kildemateriale, som kan medvirke til at gøre historieundervisningen i folkeskolen mere nærværende. Indførelsen af den åbne skole initierede således oprettelsen af Kolding Stadsarkivs Skoletjeneste.

LÆG FUNDAMENTET TIL EN SKOLETJENESTE

Find ud af med hvad og hvordan I kan bidrage til skolernes undervisning i jeres skoletjeneste. Tag udgangspunkt i skolernes verden i stedet for jeres egen. Orienter jer i undervisningsministeriets vejledningsmateriale, som beskriver, hvad eleverne skal lære i skolens fag - og dan jer dermed et billede af, hvordan skolerne arbejder i de forskellige fag. Skab et solidt fundament af viden om fagenes indhold og metoder ved at læse undervisningsministeriets vejledningerne til fagene på EMU.dk. Herefter kan I gå i gang med at definere, hvordan jeres samlinger og viden passer ind i det. I dækker formentlig helt oplagt ét fag, fx historie, men tænk over om andre fag også kan bringes i spil, og vær bevidst om hvilket fag, der er jeres hovedfokus. Det er ikke nødvendigvis en fordel at sige, at I dækker alle fag, hvis ikke I kan beskrive meget konkret hvordan.

Undersøg hvordan jeres kommunale skoleforvaltning er bygget op og find ud af om, der er hjælp, midler eller andre ressourcer, I kan trække på der. Mange kommuner har et Pædagogisk Center, der har det store overblik over skolernes organisering, læringstilbud og tilbud i åben skole-regi.

HVAD FINDES ALLEREDE?

Orienter jer i kommunens andre undervisningstilbud i den åbne skole – måske er der helt oplagte emner, I kunne dække, som ingen andre kan eller allerede gør. Eller måske er der naturlige samarbejdsmuligheder. Anskaf jer et (lærer)UNI-login, hvis det er muligt, så I kan få adgang til de materialer og ressourcer, som lærerne allerede i forvejen har adgang til via de digitale læringsportaler. Det kan også være, at I skal bruge dem i jeres undervisningsforløb eller til at opnå kontakt eller sikre dialog med skolerne gennem relevante platforme.

JERES SKOLETJENESTE

Når I har skabt et solidt fundament af viden om skolernes og lærernes verden og om, hvad der allerede eksisterer af åben-skole tilbud i jeres kommune, skal I i gang med at definere, hvad og hvem I kan være i den verden.

Gør jer klart, hvilke faglige mål og emner I kan bidrage til. Find ud af, hvor jeres samlingers tyngdepunkt ligger, og afgræns hvilke emner eller kernetemaer samt periode(r), de dækker.

Tænk over, hvordan I vil undervise og hvilket læringssyn I har. Beskriv jeres kernekompetencer og hvordan I vil arbejde med jeres formidling til denne måske nye målgruppe. Har I flere kompetencer, der lægger op til at skabe tværfaglige undervisningsforløb? Tænk over, hvad I gerne vil give eleverne: må de røre ved genstande/arkivalier, skal teksterne være autentiske eller foretrækker I at transskribere og hvorfor; hvad skal de tage med sig fra jeres undervisning?

Formuler ud fra de ovenstående overvejelser en faglig og pædagogisk profil, der beskriver hvem og hvad I er, og hvad I kan bidrage med til den åbne skole. Jeres institution skal skinne igennem, så det er tydeligt, at I kan bidrage med noget, som skolerne ikke selv kan skabe – men tal ind i skolens verden ved at bruge deres sprog.

"...Der findes masser af åben-skole tilbud, sikkert også i jeres i kommune. Arranger et kaffemøde, hvor I kan udveksle erfaringer med en anden kulturinstitution i kommunen, eller undersøg muligheden for at gå med på et undervisningsforløb som 'fluen på væggen'...."

SKOLETJENESTEN KOLDING

KOLDING STADSARKIVS FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE PROFIL

Kolding Stadsarkivs faglige profil arbejder med en kronologisk afgræsning, der strækker sig fra 1841 og frem til i dag. Samlingens tyngdepunkt er placeret på en bred palet af kommunale og private arkivalier, fysiske som digitale, som åbner for at arbejde med kernetemaerne: identitet, demokrati, industrialisering, byudvikling og velfærdssamfund.

Kolding Stadsarkivs undervisningsforløb understøtter Fælles Mål for faget historie, med størst vægt på kompetenceområderne kildearbejde og historiebrug. Alle undervisningsforløb er tværfaglige. Det vil sige, historie er det bærende fag, imens fagene billedkunst og samfundsfag fungerer som hjælpefag i alle undervisningsforløb. Vi tilbyder således en anderledes historieundervisning gennem hele grundskolen, hvor vi samtidig inddrager billedkunst og samfundsfag som hjælpefag i de forskellige klassetrin med varieret vægt og indhold. Den tværfaglige tilgang har flere fordele. Metoder, elementer og greb fra hjælpefagene bidrager til at understøtte elevernes læring i det bærende fag historie. Samtidig bidrager de til, at undervisningsforløbene dækker bredere og derfor bookes af lærere i andre fag end historiefaget, som ikke fylder så meget på skoleskemaet.

Kolding Stadsarkivs pædagogiske profil bygger på den faglige profil. I den uddyber vi, hvordan vi inddrager æstetiske læreprocesser, så vi arbejder nytænkende og praksisnært med æstetik, taktilitet, tværfaglighed og samskabelse.

Gennem lokalhistorien åbnes globalhistorien

Kolding Stadsarkivs pædagogiske profil

Æstetik og taktilitet

Kolding Stadsarkiv inviterer eleverne til at (be)røre historien med en æstetisk tilgang, lyst og genkendelighed til eget liv og berøringsflader. Med udgangspunkt i arkivets samlinger, der går fra omkring 1841 til i dag, sættes der fokus på temaer som byudvikling, identitet, demokrati, industrialisering og velfærdssamfund.

Tværfaglighed og progression

I alle forløb, der udbydes, kobles billedkunst, historie, samfundsfag og didaktik i tværfaglige undervisningskoncepter, der sikrer en faglig progression gennem hele skoleforløbet. Alle forløb sikrer aktiv deltagelse, ligesom kildekritik, kildeforståelse og aktualitet er kerneord. Endelig understøtter alle forløb de Forenklede Fælles Mål samt flere forskellige læringsstile.

Nytænkende og praksisnært

Arkivet arbejder med en eksperimenterende tilgang, hvor arkivets skoletjeneste først og fremmest udmærker sig ved den nytænkende og anderledes måde at sammenkoble flere fagligheder i hele forløb. Samtidig er der tale om et tæt samarbejde med skoler og lærere med løbende gensidig dialog, der sikrer og understøtter, at den faglige kvalitet omsættes til praksisnære forløb.

Designproces og samskabelse

Undervisningsforløbene er udviklet i en åben designproces og samskabelse med flere af kommunens lærere. Arbejdsmetoden ligestiller fagområderne og bruger såvel deres færdigheder som fagligheder i en medskabende proces, der samtidig medvirker til et afgørende kompetenceløft for de medvirkende.

LÆRINGSMILJØ OG RUM

Læringsmiljøet har lige så stor betydning hos jer, som det har i skolerne. Én ting er dog særlig vigtigt hos jer: Jeres læringsmiljø og rum skal ikke ligne skolernes. Et af elementerne i dét at bidrage til en varieret skoledag er, at eleverne mærker, at de er et andet sted, som kan noget andet end skolen. Der kan være flere former for læringsrum: indendørs, udendørs og digitalt.

Har I allerede gode indendørs, udendørs og digitale læringsrum, som I kan bruge? Eller skal I tænke over, hvordan I kan skabe dem?
Arkivets analoge og digitale læringsrum udgør læringsmiljøets 'infrastruktur'. På Kolding Stadsarkiv arbejder vi med og har fokus på tre typer af læringsrum: Det Historiske Værksted på arkivet, det digitale rum og det fysiske kulturlandskab.

De tre rum har forskellige forcer og muligheder, som kan understøtte en varieret og differentieret undervisning. Læringsrummene skal således ikke blot understøtte en anderledes oplevelse, men også gennem forskellige læringsstile, afhængigt af læringsrum, bidrage aktivt til elevernes trivsel og læring.

Det digitale læringsrum byder på mange muligheder, der med den rette introduktion kan gøre det lettere for lærerne at arbejde videre med det lokalhistoriske hjemme på skolen. Her kan de tilpasse den læring, som eleverne har opnået på arkivet, og samtidig knytte det digitale læringsrum til det fjerde og sidste læringsrum, som vi også indirekte arbejder med: klasseværelset.

KLASSEVÆRELSET: ENDNU ET LÆRINGSRUM

Det fjerde læringsrum er klasseværelset. Hvis den åbne skole skal være mere end en god dag ude af skolen, er det nødvendigt at tænke længere end til dørtærsklen ved sit eget læringsrum. Hvis oplevelsen i den åbne skole skal understøtte elevernes læring og trivsel, må man designe sine undervisningsforløb sådan, at de ikke er isoleret fra den almindelige undervisning på skolen. Det skal helst række længere, så det i en eller anden form kan blive en integreret del af et længere undervisningsforløb, som læreren gennemfører på skolen. Det kan være svært at gøre alene.

Vi har undervejs i vores proces opdaget, at hvis man ønsker, at lærerne skal forstå og bruge arkivet og arkivets materialer i deres undervisning – både selvstændigt og i forbindelse med besøg hos os – er det en fordel, at de har viden og indblik i, hvordan arkivet og dets samlinger bedst kan komme i spil i undervisningen. Deraf opstod idéen til udviklingen af Kolding Stadsarkivs samskabelsesmodel, hvor vi udvikler undervisningsforløb sammen med kommunens (historie)lærere.

BÆREDYGTIGE UNDERVISNINGSFORLØB

På Kolding Stadsarkiv har vi erfaret, at stærke, bæredygtige og generiske forløb bedst skabes sammen med dem, som kender eleverne allerbedst, nemlig lærerne. De er både tæt på eleverne som mennesker og kender også deres konkrete skolehverdag. Samtidig opstår der et stærkt medejerskab hos de involverede lærere, der kommer til at betragte forløbene som et fælleseje mellem skole og kulturinstitution. Medejerskabet er også med til at forstærke efterspørgslen på forløbene. Enten fordi lærerne selv bruger dem, eller fordi de anbefaler forløbene til deres kollegaer.

HVORDAN FÅR I LÆRERNE MED I EN SAMSKABELSESPROCES?

Når I har skabt et fundament for jeres skoletjeneste, og besluttet at I gerne vil udvikle forløb sammen med lærerne, skal I have etableret en kontakt, der kan sikre minimum 3-4 lærere (vi anbefaler max 10), der vil hjælpe jer med at udvikle et eller flere undervisningsforløb. Det er en fordel, at der er repræsenteret flere forskellige skoler.

Det kan anbefales at forberede en gennemarbejdet og gennemtænkt præsentation, der vækker lærernes og ikke mindst skoleledernes interesse og nysgerrighed. Det er ofte skolelederne, der skal give lærerne tid til at deltage. Ligesom det er lærerne, der skal have lyst til at prioritere deres og elevernes tid og beslutte, at det skal være hos jer. Og de får mange tilbud løbende! Derfor skal det også være klart, at der er tale om et attraktivt samarbejde for dem. At både skole, lærere og elever får noget nyt med hjem i bagagen, som de kan bruge i deres hverdag.

Producér gerne en lille pjece eller flyer, som en reklame I kan sende ud til alle skoler. Det er en god idé, at jeres faglige og pædagogiske profil indgår sammen med en beskrivelse af jeres institution og faciliteter. I skal huske at præsentere jer som en attraktiv kulturinstitution, der gerne vil tale ind i skoleverdenen. Så vær skarp på jeres forcer, men også ydmyg i forhold til at anerkende den viden fra skoleverdenen, som I har brug for. Her er det også afgørende, at I beskriver samskabelsesprocessen klart og præcist, så lærerne ved, hvad de kan forvente af jer, og hvad I forventer af dem.

Det kan også være en fordel at besøge lærerværelset, for eksempel låne 2 minutter ved et fællesmøde, eller mødes med skoleledere eller kommunens skolechef for at søge opbakning til jeres projekt. Inviter også gerne til en slags gå-hjem-café for interesserede lærere, og træk på alle de personlige kontakter I måske allerede har til nogle lærere. Skab med andre ord et stærkt netværk ind i skoleverdenen, og del viden omkring skole og læring på tværs af kommunen, brug evt. kommunens PLC-netværk (pædagogisk læringscenter). Hvis der er andre oplagte muligheder i form af en åben-skolekonsulent, et årligt møde mellem aktører i den åbne skole og skolerne eller lignende, så brug det som en indledende platform til at skabe interesse for at deltage i udviklingen af undervisningsforløb.

SAMSKABELSESMODELLEN

Når vi udvikler undervisningsforløb på Kolding Stadsarkiv i samarbejde med lærere, foregår det i en samskabelsesproces. Samskabelsesprocessen tager afsæt i en tilpasset designproces, og inddrager en række greb fra participatory design. Modellen er bygget op omkring fem sammenhængende moduler, der understøtter en løbende progression i hele forløbet.

Heraf er tre af dem fællesworkshops, hvor læreren inviteres ind på arkivet til den del af processen, hvor undervisningsforløbene udvikles og evalueres. I modellen ligger også tre moduler, hvor hverken lærere eller elever deltager. Her er det jer som arkiv (eller kulturinstitution), der mellem modulerne arbejder med indhold og form på undervisningsforløbet ud fra de idéer, ønsker og erkendelser, der er kommet frem i samarbejde med lærere og elever. I de to resterende moduler deltager lærernes elever, først i en afprøvning af undervisningsforløbet og herefter i et "efterliv" i klassen, hvor I tager ud på skolen for at erfare, hvordan undervisningsforløbet fungerer i et længerevarende forløb i klassen.

Denne model danner rammen for de følgende eksempler og vejledninger til, hvordan andre arkiver og kulturinstitutioner kan udvikle undervisningsforløb i samarbejde med deres kommunes lærere.

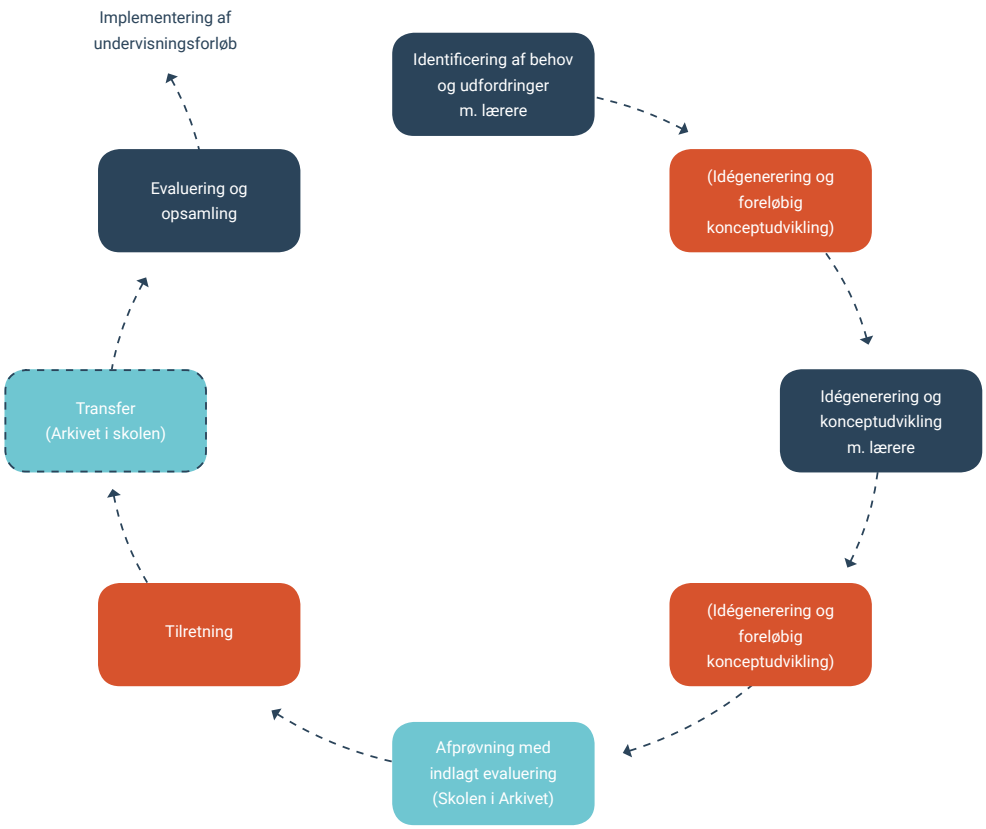

Undervisningsforløbene udvikles således i et samspil med flere lærere, der med deres didaktiske kompetencer og indblik i elevernes livsverden kender skolernes behov for undervisning, samt elevernes læring i et eksternt læringsmiljø. I processen overføres viden således fra et felt til et andet, og lærere såvel som kulturmedarbejdere udvider deres kompetencer og viden om hinandens fag og muligheder.

I vores tilfælde, hvor der er blevet arbejdet med flere fagligheder (historie, billedkunst og samfundsfag), har vi haft medarbejdere, der både har kunnet byde ind med historie-, samfunds- og billedkunstfaglig viden på højt niveau. Det kan imidlertid veksle fra kulturinstitution til kulturinstitution, hvilke faglige kompetencer, der er til stede. Afgørende er det dog, at lærerne altid byder ind med deres didaktiske viden og refleksion. Samskabelsesprocessens arbejdsmetode ligestiller således fagområderne og bruger deres færdigheder, fagligheder og greb i en tværfaglig proces. Hermed etableres et fælles sprog, men også en løbende refleksion over egen praksis.

Samtidig har modellen den klare fordel, at undervisningsforløbet testes med flere klasser fra forskellige skoler, før det bliver sat i drift. På den måde bliver forløbet afprøvet i forhold til både forskellige fagligheder, demografiske sammensætninger og læringsstile.

Det tætte samarbejde med lærerne betyder også, at der udvikles undervisningsforløb, der i højere grad kan integreres i hele undervisningsforløb og til tider endda bliver en fast del af årsplanerne for historiefaget på nogle skoler. Det er netop muligt, fordi lærerne gennem samskabelsesprocessen har fået indsigt i og viden om arkivet, og hvordan de kan bruge det.

Hermed er den åbne skole med til at skabe en varieret og lærerig skoledag for eleverne.

GODE RÅD FØR I GÅR I GANG:

- Invitér lærerne til samarbejdet i god tid. Lærerne går ofte i gang med at planlægge det kommende skoleår i foråret. Det er derfor en god idé at invitere dem allerede der, så de kan få det i kalenderen og tænke det ind i deres undervisningsplan/årsplan.

- Når I inviterer lærerne, er det vigtigt at I sætter dem godt ind i, hvad processen indebærer. I skal det gøre klart for lærerne, at de kommer til at skulle finde tid i årshjulet til at inddrage deres elever i processen. Giv dem derfor en plan for hvilke uger, der vil være testforløb og "efterliv" i klassen.

- I forlængelse af ovenstående er det en rigtig god idé at fastsætte datoer for modulerne allerede fra start. Kursusplanen med datoer og tidspunkter kan fint indgå i den reklame, som I udarbejder. En god tommelfingerregel, hvis I vil have udskolingslærere med, er at afvikle forløbet i efteråret på grund af eksamener i foråret.

- Forbered jer grundigt! Lav et godt sammensat program, som I sender ud til lærerne i god tid. Husk også at sikre jer, at I har den mailadresse, som lærerne bruger mest, når I kontakter dem. Ikke alle lærere tjekker deres arbejdsmail jævnligt.

- Hav styr på hvilke skoler lærerne kommer fra. Er der en bestemt demografisk sammensætning på skolen, eller er der særlige forhold, man skal være opmærksom på? Det kan være alt lige fra transportudfordringer for skolen i forhold til afprøvning af forløb, eller at de tilmeldte lærere måske kan være tilknyttet en skoles specialcenter, der kan udvide forløbenes testmuligheder.

- Invitér lærere fra samme trin i folkeskolen – altså enten lærere fra indskolingen, mellemtrinnet eller udskolingen.

- Overvej hvor mange lærere I vil invitere. Vores erfaring er, at det ideelle antal er minimum 4 og max 10 deltagere.

- Husk at være minimum 2 facilitatorer fra arkivet eller kulturinstitutionen.

WORKSHOP 1
MODUL 1: IDENTIFICERING AF BEHOV OG UDFORDRINGER

Deltagere: Jer og lærerne
Tidsforbrug: Én arbejdsdag + forberedelsestid for jer (ca. 2 arbejdsdage)
Vigtigt at huske:

- Forplejning
- Dokumentation – tag fotos i løbet af dagen, bed evt. en medarbejder, der ikke har andre opgaver på dagen, om at skrive referat
- Send dagens program ud til lærerne i god tid

Workshoppens formål:

På den første workshop skal lærerne opnå en basisforståelse af, hvad I som kulturinstitution kan tilbyde af muligheder. Inviter lærerne ind i jeres 'værksted' og lad dem arbejde sammen og på egen hånd og dermed opdage, hvad jeres samling eller genstandsfelt er og kan (må man f.eks. røre ved tingene?). Når lærerne har gjort deres opdagelser, kan I sammen begynde at fastlægge de didaktiske rammer for den efterfølgende udvikling af undervisningsforløbet.

I er de naturlige facilitatorer af workshoppen – I sætter rammerne, for det er jer der har inviteret lærerne ind. Men I skal formå at stå i det rammesatte ukendte – forstået på den måde, at I på trods af at I er værter og rammesættere, ikke på forhånd har bestemt jer for, hvilket undervisningsforløb I skal udvikle med lærerne. I har ikke allerede fundet en samling I vil bruge eller en periode, undervisningsforløbet skal dække: for det er det, I skal finde ud af i fællesskab med lærerne. Det er vigtigt, at I indgår i et ligeværdigt forhold i workshoppen på det faglige og åbne plan, samtidig med, at I styrer processen 'i havn', f.eks. guider idéer hen i retning af jeres samlinger – men først når I nærmer jer et grundlag for et undervisningsforløb.

Det er en svær men meget vigtig øvelse for at samskabelsesprocessen skal lykkes, at I fortsætter med at forholde jer åbne og spørgende. Det er nu, I skal tanke op med alt det lærerne ved! Sug til jer, alt det I kan. Og den anden vej rundt, naturligvis. Herved får I skabt grundlaget til det allervigtigste for en vellykket samskabelsesproces: et fælles sprog og en gensidig tillid.

Workshoppens forløb:

På den første workshop etableres grundlaget for den gode samskabelsesproces, der skal foregå over hele fem moduler. Det er derfor vigtigt, at der skabes en god og tryg stemning, hvor alle deltagere får en fornemmelse af, at de kan bidrage, og hvad de kan bidrage med. Der skal derfor være plads til, at I alle sammen kan lære hinanden at kende – både fagligt og socialt. Giver I plads og tid til det i programmet, vil I opleve, at I undervejs finder frem til et fælles sprog, som I kan arbejde ud fra. I kommer til at kende hinandens faglige baggrund og faglige sprog.

En opbygning af programmet kan derfor med fordel starte med en kop kaffe, et stykke morgenbrød og en snak

rundt om bordet, hvor hver workshopdeltager præsenterer sig selv. Vi har haft god erfaring med, at hver lærer bl.a. fortæller om, hvilke fag de underviser i, hvilke linjefag de har og karakteriserer den skole, de underviser på. På samme måde skal I som facilitatorer af workshoppen præsenterer jer selv: Hvem er I? Hvad er jeres uddannelsesbaggrund og arbejdsopgaver?

Herefter kan I med fordel præsentere deltagerne for jeres hus – vis dem rundt og præsentér dem for kollegaer: det er en øjenåbner for mange, når de hører, hvor mange arbejdsområder, der arbejdes med under samme tag. Det sætter nogle tanker i gang, og huset og dets indhold begynder at 'krybe ind under huden' på lærerne. Skab en ramme, hvor lærerne samtidig føler sig hjemme og at huset (arkivet) også er deres. Når rammerne for den gode dialog er etableret, kan I begynde på dagens mere faglige program og de indledende tanker om et undervisningsforløb.

Tidslinjebrainstorm

Første element i anden halvdel af programmet er en øvelse, hvor lærerne udfylder en tidslinje, der dækker de klassetrin, som de arbejder i – altså enten indskoling, mellemtrin eller udskoling.

Formålet med tidslinjen er, at lærerne får sat nogle ord på, hvad de ønsker at lægge i elevernes faglige og sociale rygsæk i løbet af de forskellige klassetrin. Hvad vil de gerne give dem med fra indskolingen, mellemtrinnet og udskolingen? Sørg for, der ikke er for mange om en tidslinje, og sørg for så vidt muligt at fordele evt. lærere fra samme skole. Del dem i to eller tre, hvis I har mere end 4 deltagere. Der skal dog være en kulturinstitutionsmedarbejder/facilitator til hver gruppe.

Lad først lærerne brainstorme i stilhed i 10 minutter. Hver lærer fylder stikord, hele sætninger eller tegninger/udklip fra aviser eller ugeblade på tidslinjen, som de mener kendetegner elevernes faglige, kognitive og evt. motoriske evner, elevernes livsverden på et givent alderstrin (hverdag, sociale liv) og de emner, det er oplagt at arbejde med på de forskellige klassetrin. Hvilke undervisningsgreb/øvelser og emner arbejder de med på de forskellige klassetrin? Hvad virker godt – og hvorfor? Hvad skal man introducere på hvilke tidspunkter? Hvilke erkendelser skal eleverne opnå over tid gennem indskoling, mellemtrin og udskoling? Hvor passer kompetencemålene ind – hvis de overhovedet passer ind?

Stil forskellige materialer til rådighed: Tuscher, farveblyanter, blyanter, magasiner/ugeblade til udklip og ikke mindst folkeskolens Fælles Mål for fagene. De Fælles Mål kan lærerne dekonstruere eller sætte ind, som de er, hvis de synes, de passer ind. Det er helt op til lærerne, om de vil benytte dem.

Herefter får hver lærer et par minutter til at uddybe, hvorfor de har udfyldt tidslinjen, som de har.

Nu introducerer I lærerne for jeres kernetemaer. Bed lærerne placere dem på tidslinjen, der, hvor det giver mening for dem. På den måde får I sat jeres egne fagligheder i spil og husets samlinger/genstandsfelt i relation til lærernes input på tidslinjen. Det handler altså ikke om, at I nødvendigvis skal kunne dække alle dele af hhv. indskolingsår/mellemtrinsår/udskolingsår, men nærmere om, at I skal placeres der, hvor lærerne finder det meningsfuldt at inddrage jer.

Denne tidslinje kommer til at være grundlaget for en diskussion senere på dagen.

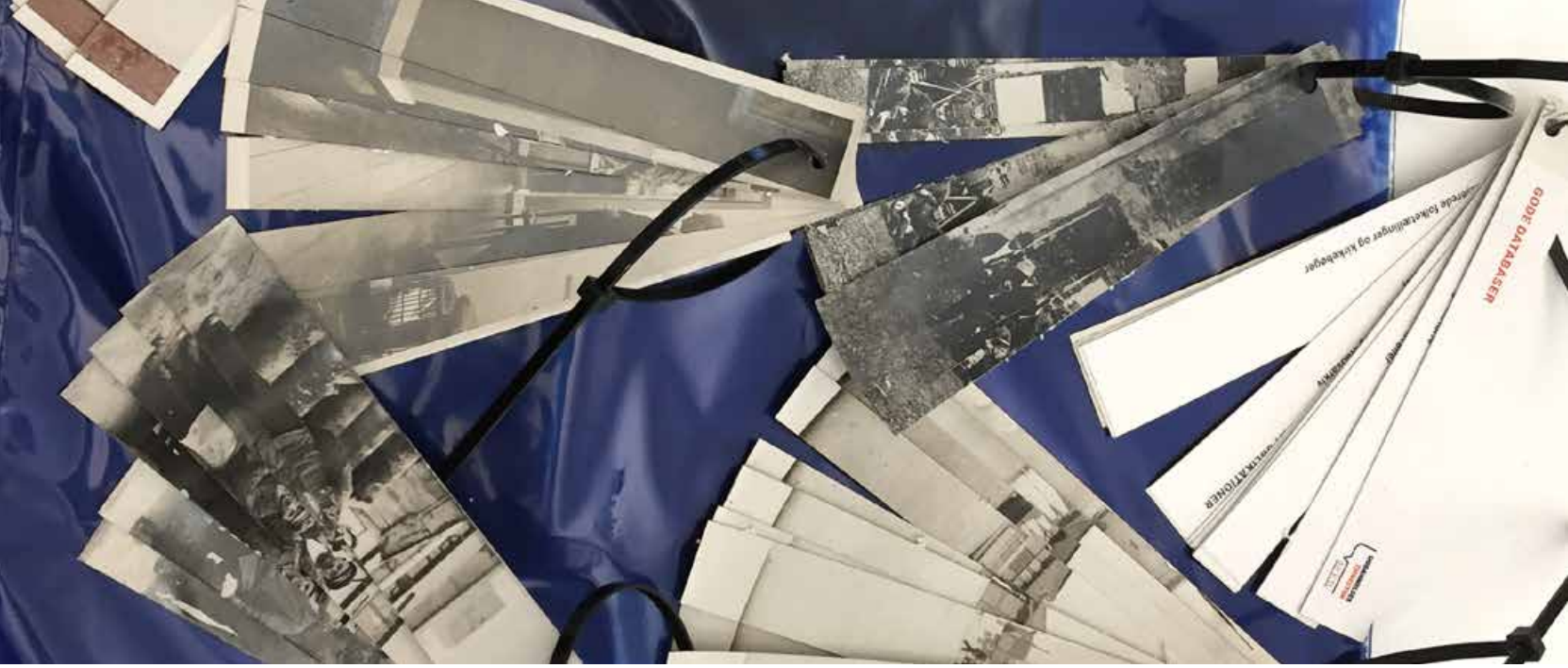

Sjovt/socialt/ryst-posen-indslag i programmet:

Kan I gå en tur i lokalområdet eller i udstillingerne og vise lærerne eksempler på, hvordan I plejer at formidle til målgruppen? Hvis planen er en gåtur, så skriv det i programmet, I sender ud, så lærerne har tøj på til det. Det kan virke banalt, men det fysiske velbefindende er vigtigt sådan en dag, hvor hjernen er på overarbejde. God mad, slik, kaffe – og ingen, der fryser, så er der plads til at tænke!

Indblik i at arbejde med samlinger:

Gå et spadestik dybere i jeres introduktion til lærerne af jeres samlinger. Er der databaser, de selv kan bruge hjemmefra eller fra skolen, som de skal kende til? Giv dem en liste over ressourcer, og vis dem, hvordan de bruger dem. Vi har fx haft succes med at udlevere et sæt "fysiske nøgler" med links til digitale ressourcer.

Lad lærerne få fingrene i jeres samlinger og arbejde med dem selv – så kan de få en fornemmelse af materialet og forhåbentlig se dets potentiale til brug i et undervisningsforløb.

Diskussion og indledende tanker om et undervisningsforløb:

På baggrund af tidslinjen og dagens øvrige aktiviteter påbegyndes en diskussion af, hvilket undervisningsforløb, der kan udvikles. Er der nogle bestemte temaer, der er oplagte? Hvilke undervisningsgreb og øvelser kan I inddrage? Skal forløbet vare 2, 3, 4, 5 timer, eller skal det være et endnu længere forløb, der måske foregår over flere gange? Her er det igen vigtigt, at I som facilitatorer styrer diskussionen og ikke lader den løbe for langt væk fra målet. Skriv til på tidslinjen undervejs – sørg for at markere tydeligt (anden farve tusch eller på en post-it), hvad I selv har skrevet på under diskussionen. Eller overfør kommentarerne til et andet stykke papir med temaerne, vigtige pointer eller lignende. Det bliver en slags sammenkog af de tidslinjer, der blev skabt først på dagen.

Som afslutning på dagen fortæller I, hvad I nu vil gå i gang med, og hvad lærerne kan forvente af næste workshop og i resten af forløbet. Mere om det under næste punkt i modellen.

Idégenerering og foreløbig konceptudvikling:

Tidsforbrug: Afsæt min. 2 hele arbejdsdage. Gerne hurtigt efter Workshop 1, så man har den frisk i erindringen.
Deltagere: Jer selv.

Tiden mellem workshop 1 og workshop 2 bruges først på opsamling af den viden, der blev indsamlet på workshop 1. De læringsmål, temaer, erkendelser og undervisningsgreb, som lærerne fremhævede, samles i en række erkendelses- og nøglepunkter, som kan danne ramme for udviklingen af et eller flere undervisningskoncepter.

- Erkendelsespunkterne definerer vi som de grundlæggende erkendelser, lærerne ønsker at eleverne skal opnå i løbet af enten indskolingen, mellemtrinnet eller udskolingen.

- Nøglepunkterne drejer sig i højere grad om, hvilke didaktiske greb, der bør bruges i undervisningen på de forskelle trin i skoleforløbet.

Disse erkendelses- og nøglepunkter skal bruges i idégenereringen, når de skal matches med jeres samlinger eller genstandsfelt. Hvilke tyngdepunkter i jeres samling kan passe ind i erkendelses- og nøglepunkterne? Hvilke didaktiske greb og øvelser, kan I gøre brug af? Husk, at man sjældent kan ramme det hele.

Det er således værd at huske, at lærernes erkendelses- og nøglepunkter definerer, hvad eleverne skal igennem i løbet af et helt trin i folkeskolen og ikke, hvad de skal igennem i et undervisningsforløb hos jer. Idégenereringen danner grundlag for udvikling af et eller flere undervisningskoncepter, som kan præsenteres for lærerne ved næste workshop.

Udform en ramme for undervisningsforløbet, hvor I inddrager de dele af jeres samlinger, der passer ind og tænk over, hvilke øvelser I kan forestille jer, vil fungere godt i forbindelse med dem.

Her er det vigtigt, at I ikke sætter jer for fast på et bestemt koncept, tema eller øvelse og researcher for dybt i det, før det bliver præsenteret for lærerne. Det kan vise sig, at lærerne ønsker noget helt andet. Men hav en fornemmelse af, om der er stof nok i samlingen til et givent emne. Arbejd inden for en overordnet tematisk og periodemæssig ramme – eller noget fra en samling, der måske kan understøtte nogle erkendelsespunkter, som lærerne fandt vigtige. Idéerne skal have lov at flyve frit i denne fase. Men husk, at lærerne er medskabere – og deres faglighed og erfaring skal tages seriøst.

WORKSHOP 2
MODUL 2: IDÉGENERERING OG KONCEPTUDVIKLING

Deltagere: Jer og lærerne
Tidsforbrug: En halv arbejdsdag for lærerne + forberedelsestid og workshopdagen for jer.
Vigtigt at huske:

- Forplejning
- Dokumentation – tag fotos i løbet af dagen, bed evt. en medarbejder, der ikke har andre opgaver på dagen, om at skrive referat
- Send dagens program ud til lærerne i god tid

Workshoppens formål:

Nu skal der mere form og indhold på de foreløbige koncepter med den indsigt lærerne kan tilbyde. To nøgleord i denne workshop er genkendelse og medejerskab.

Start med at præsentere de erkendelses- og nøglepunkter I har draget ud af workshop 1. Det er vigtigt, at lærerne kan genkende deres refleksioner fra sidst, så de føler et medejerskab til processen. Så har I også et godt udgangspunkt for at starte, hvor I slap ved workshop 1.

Præsenter herefter jeres forslag til et (eller flere) undervisningsforløb. Giv plads til en meget kort diskussion, hvor lærerne både kan komme med inputs til erkendelses- og nøglepunkter og til selve undervisningsforløbet. Lov, at de får lov til at klippe, skære, og omforme meget mere på forløbet i løbet af dagen.

Idégenerering og foreløbig konceptudvikling:

Lad nu lærerne afprøve konkrete øvelser og elementer som I forestiller jer kan bringes i spil i undervisningsforløbet. Øvelserne og elementerne skal helst understrege nogle af de pointer som ligger i erkendelsespunkterne. Det kan man for eksempel gøre ved at sende lærerne rundt gruppevis til forskellige stationer, hvor de kilder/genstande/fortællinger I vil bringe i spil er lagt frem eller præsenteret sammen med de øvelser, I vil knytte til dem. Hvis I vælger den metode, er det vigtigt, at én af stationerne har sit fokus på det samlede undervisningsforløb, så lærerne kan vurdere det samlet, komme med deres input og reflektere over, hvordan de øvelser de har afprøvet, kan spille ind i det konkrete undervisningsforløb. Det kræver af alle, at man har et åbent sind.

Afslut workshoppen med en fælles diskussion, hvor I skærer ind til benet på undervisningsforløbet – nu skal der sættes en klarere ramme for både opbygning og indhold. Her stilles spørgsmål som: Hvad kan fungere og hvad kan ikke? Hvilke øvelser og didaktiske greb skal med – skal der tilføjes noget? Skal øvelserne justeres? Hvor lang tid skal forløbet vare? Kan det skaleres, hvis én lærer ønsker sig 2 timer og en anden 4? Er der noget, der slet ikke duer til det klassetrin? Eller er der noget, der sagtens kan fylde mere? Fastlæg også forløbets overordnede historiske tema nu.

Lad også lærerne tænke over, om de allerede nu har nogle idéer til, hvordan de kan arbejde videre med forløbet i klassen i processens modul 4.

Idégenerering og foreløbig konceptudvikling

Tidsforbrug: Afhængigt af hvor meget research der kræves, men afsæt minimum 4 arbejdsdage.
Deltagere: Jer selv.

Efter workshop 2 skal de endelige undervisningsforløb udarbejdes og gøres klar til afprøvning med lærerne og deres elever. De skal tilpasses efter den feedback, de idéer og forslag til didaktiske greb, som I fik fra lærerne på workshop 2. Så nu skal I i gang med at researche i dybden på det emne, som undervisningsforløbet behandler. Hvordan I gør det bedst, ved I sikkert bedst selv. Men husk, at det er vigtigt at reflektere over den kritik, de idéer og den feedback I fik fra lærerne: Var det som lærerne havde forestillet sig? Var det for svært eller for nemt? Var det urealistisk at nå på den tid, der er til rådighed? Var der noget som lærerne syntes var helt umuligt at gennemføre? Understreger det, som lærerne ikke brød sig om, en pointe, I synes er væsentlig – kan det så twistes lidt, så det kan bruges alligevel?

I skal ikke nødvendigvis smide alt, hvad lærerne havde et kritisk blik på i skraldespanden, men overvej om det kan tilpasses og ændres lidt, så det stemmer mere overens med lærernes feedback. Er I overbeviste om, at et særligt emne eller øvelse vil fungere godt, så hold fast og afprøv det, men vær ekstra opmærksom på lærernes og ikke mindst elevernes modtagelse af det. Kort sagt: Kill your darlings, hvis det er nødvendigt. Nogle gange har lærerne ret, andre gange kan en lille tilpasning eller forandring ændre billedet fuldstændigt.

Når I nærmer jer et færdigt undervisningsforløb, der kan afprøves, skal der skrives en forløbsbeskrivelse. Forløbsbeskrivelsen er en tekst, der beskriver det overordnede formål og indhold i forløbet - samt eventuelt en tidsplan - og lader lærerne vide, om der er noget, I på forhånd vil bede dem gøre (få evt. afklaret på Workshop 1 og 2, om lærerne har mulighed for at gøre noget på forhånd). Det kan være klassen skal inddeles i grupper eller diskutere et emne på forhånd. Vi anbefaler dog, at lærerne skal gøre så lidt som muligt inden besøget på arkivet – det er vigtigere, at de arbejder videre, efter de har været på besøg. Det er også en god idé at skrive ind i beskrivelsen, hvilke Fælles Mål undervisningsforløbet dækker.

Overvej om I har brug for at få skrevet en intern/personlig drejebog over jeres egen andel i forløbet. Det kan måske især i begyndelsen give en tryghed, så I sikrer jer, at I får eksekveret de væsentlige pointer og i den "rigtige rækkefølge". Derudover kan det være en del af den interne vidensdeling i huset, hvis en medarbejder skiftes ud eller bliver syg, og det er en anden medarbejder, der skal afvikle forløbet.

TESTFORLØB

MODUL 3: AFPRØVNING MED INDLAGT EVALUERING (SKOLEN I ARKIVET)

Deltagere: Jer og én lærer ad gangen samt lærerens klasse.
Tidsforbrug: ½-1 hel dags forberedelse + undervisningsforløbets varighed.
Husk: Aftal dato for hver lærers testforløb i god tid, helst på workshop 1.

Lærerne deltager i en 'test', dvs. afprøvning af et færdigt undervisningsforløb med en klasse. Det giver en unik indsigt i, hvordan forløbet fungerer i praksis.

Testforløbet skulle gerne give både elever og lærere det grundlag, der gør dem i stand til efterfølgende at arbejde videre i et 'efterliv'/transfer hjemme på skolen . Tag jer gerne tid, undervejs eller efter forløbet, til at tale med læreren om den efterfølgende transferdel, både for at imødekomme lærerens eventuelle spørgsmål i forbindelse med transferdelen, men også for allerede her at evaluere på, hvordan forløbet fungerer i praksis. Er det ikke muligt, så aftal eventuelt et møde, en telefonsamtale eller en mailkorrespondance med læreren. Ved afslutningen af forløbet, kan I med fordel også spørge eleverne, hvad de syntes om forløbet, og om der er noget, de synes skal ændres. Elevernes oplevelse er mindst lige så vigtig som lærernes. Husk at observere eleverne og skrive ned undervejs.

Tilretning

Evaluér på jeres egne erfaringer. Tag lærernes og elevernes kommentarer til testforløbene til jer og vurdér, om der er noget, der skal rettes til, før forløbet sættes i drift. Det kan for eksempel være, at der skal rykkes lidt rundt på elementer, så det bedre understøtter læringen. Eller at tidsplanen skred pga. en øvelse, og at det skal indarbejdes - eller den nødvendige logistik ikke var på plads. Det er vigtigt, at et forløb er testet mere end én gang. Vores erfaring er, at minimum 3 testforløb er bedst.

TRANSFER

MODUL 4: TRANSFER (ARKIVET I SKOLEN)

Deltagere: Jer og en lærer med sin klasse.
Tidsforbrug: 1/2-2 timers transfer i klasselokalet, derudover evt. vejledningstid, hvis lærerne efterspørger det.
Vigtigt at huske:

- Anbefal læreren at sørge for, at der er god tid til forberedelse mellem testforløb og transfer.
- Dokumentér. Det kan være du senere vil udforme et "inspirations-kit" til andre lærere, som vil benytte sig af forløbet.

I denne del af processen er det lærernes tur til aktivt at bruge det kendskab, de har opnået til jeres institution, samlinger, formidling og materialer gennem de forskellige workshops og testforløb. Med andre ord skal jeres forløb stå sin prøve, for her finder I ud af om læreren har fået kulturinstitutionen 'ind under huden', altså har fået forståelse for dens samlinger og muligheder. Her arbejder lærerne selvstændigt videre med det undervisningsforløb, de har testet, og integrerer det i et forløb i klassen, som I kommer og observerer. Mange lærere er ikke vant til at have faglige observatører med i deres undervisning, så det er en god idé at afklare rollerne på forhånd. Det er en stor tillidsøvelse og kan være enormt grænseoverskridende for nogle lærere og for jer. Så den tillid og det fælles sprog, der er blevet opbygget gennem de forrige moduler, kommer igen i spil her.

Vi anbefaler, at I ikke blander jer i, hvordan lærernes transfer skal udformes. I er blot observatører og hjælper selvfølgelig til med at sende materialer og anden vejledning, hvis læreren efterspørger det. Det samme gælder for afviklingen, her observerer I også og hjælper kun til, hvis læreren ønsker det.

Denne del af processen giver et indblik i, hvordan/om undervisningsforløbet kan bidrage til den videre undervisning, og om det evt. fungerer som et led i et længere forløb på skolen. Det giver også en fornemmelse af, om det bidrager til varig læring hos eleverne. Samtidig kan det give jer inspiration til, hvordan I kan understøtte denne del af undervisningsforløbet ved at give andre lærere nogle "inspirations-kits" med efter besøget hos jer, når undervisningsforløbet bliver sat i drift. Det kan være, I finder ud af, at I skal bidrage med noget materiale, som eleverne kan arbejde videre med i klassen efter besøget hos jer. Husk derfor at dokumentere jeres oplevelser ude på skolerne. Det viser også med al tydelighed, hvad der hænger fast hos eleverne, og hvad der ikke gør – og det kan man bruge aktivt i sin tilretning af forløbet. På den måde kan man blive bedre til at få pointerne til at stå knivskarpt.

Hovedgaden

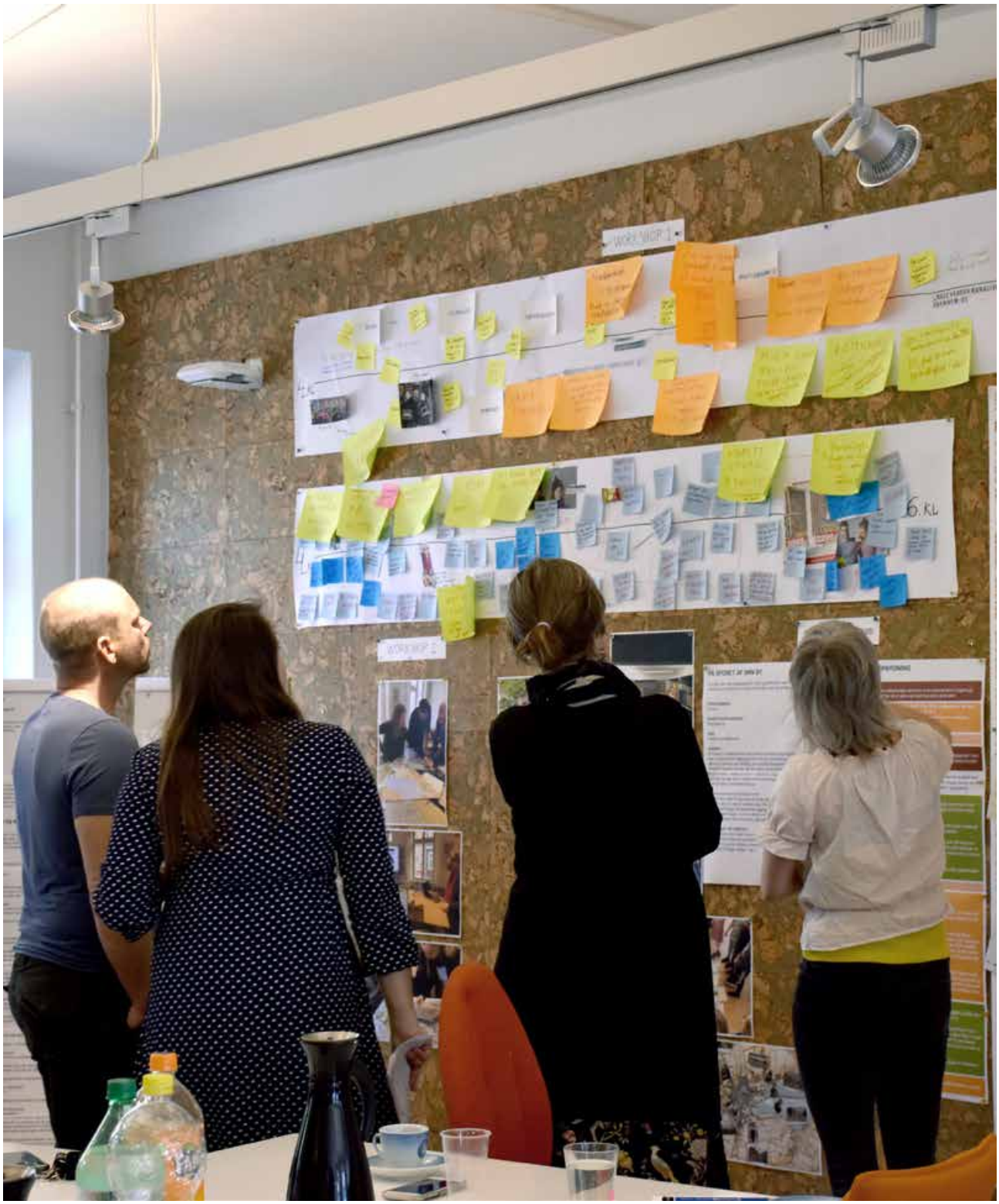
WORKSHOP 1
6. KL
WORKSHOP 2

WORKSHOP 3

MODUL 5: EVALUERING- OG OPSAMLINGSWORKSHOP

Deltagere: Jer og lærerne.
Tidsforbrug: Afsæt tre hele dage (2 dages forberedelse og 1 dags afvikling).
Vigtigt at huske:

- Forplejning
- Dokumentation – tag fotos i løbet af dagen, bed evt. en medarbejder, der ikke har andre opgaver på dagen, om at skrive referat
- Send dagens program ud til lærerne i god tid

Undervisningsforløbet og erfaringerne med den transfer, der er arbejdet med i klassen, opsamles og evalueres. Byg workshoppen op omkring både en skriftlig evaluering og en mundtlig diskussion. Bring tidslinjen fra workshop 1 og erkendelses- og nøglepunkterne fra workshop 2 i spil, så lærerne får genopfrisket, hvor det hele startede. Beskriv det færdigudviklede undervisningsforløb, som det er udformet efter jeres løbende tilretning. Tydeliggør gerne de eventuelle transformering forløbet har gennemgået fra start til slut. Bed hver lærer om at beskrive deres transferforløb for de andre. På den måde får alle lærere delt deres egne erfaringer med forløbet. Start herefter med en skriftlig evaluering, for at sætte refleksionerne i gang og gå derefter over i en mundtlig diskussion. Få svar på spørgsmål som for eksempel: Skal der skrues på andre knapper i undervisningsforløbet? Fik eleverne det ud af undervisningsforløbet, som vi forventede? Hvad har lærerne fået ud af at deltage i udviklingen af undervisningsforløbet? Kan lærerne genkende de idéer og refleksioner, som de har bidraget med i det færdige forløb?

IMPLEMENTERING AF UNDERVISNINGSFORLØB

Tidsforbrug: Helt afhængigt af antallet af færdige undervisningsforløb og af hvem, der skal producere et eventuelt undervisningskatalog. Måske gør I det selv, måske hyrer I en grafiker. Det kan vi stærkt anbefale, hvis I ikke selv har de grafiske kompetencer i huset.
Deltagere: Jer

Producér et katalog, der indeholder forløbsbeskrivelser for alle jeres undervisningsforløb, eller en flyer, hvis det drejer sig om et enkelt undervisningsforløb. Send kataloget ud til skolerne. Send det ud i foråret, når lærerne begynder at planlægge næste skoleår – og send et nyt ud for hvert skoleår, så lærerne ikke glemmer jer. Husk også, at I har fået verdens bedste ambassadører for undervisningsforløbene i de lærere, der har deltaget, så hold så vidt muligt kontakten med dem. Gør, hvad I kan for, at jeres undervisningsforløb bliver en naturlig del af lærernes planlægning af skoleåret. Eksempelvis ved at gøre forløbene tilgængelige på den digitale læringsplatform som kommunen anvender (fx Meebook), eller www.skoletjenesten.dk. Tag eventuelt ud og hold oplæg på lærerværelser, brug AULA som informationsplatform, brug de sociale medier og gør noget ud af, at det er nemt at finde informationer om forløbene på jeres hjemmeside.

I kan se eksempler på, hvordan vi præsenterer vores forløb i vores inspirationskatalog.

KULTUREN I DEN ÅBNE SKOLE

Den beskrevne samskabelsesproces er en af de måder, man kan gribe åben skole an på. Det er en ambitiøs og ressourcekrævende tilgang, der kræver dedikation fra alle parter. MEN udbyttet er også derefter. Udover en frugtbar vidensdeling mellem og på tværs af kulturinstitution og skoler, skabes også forudsætningen for en meget stærk forankring af åben skole i den almindelige skoledag. Held og lykke med at skabe en åben skole, hvor både elever, lærere og kulturmedarbejdere trives og udvikles sammen.

"...Kildearbejde kan være en tør omgang, men ved at bruge arkivet og de hvide handsker, bliver det pludseligt mega spændende og nærværende...."

LÆRER PÅ EFTERUDDANNELSESFORLØBET

KONTAKT

Skoletjenesten
skoletjenesten@kolding.dk

Skoletjenesteansvarlig
Kamma Poulsen-Hansen
kampo@kolding.dk

Formidler
Camilla Brask Rasmussen
cecam@kolding.dk

Stadsarkivar
Lene Wul
lewp@kolding.dk

SKOLETJENESTEN
KOLDING
ARKIV
Kolding Stadsarkiv

WWW.KOLDINGSTADSARKIV.DK